

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2002-02-27

Närvarande: f.d. justitierådet Hans Danelius, regeringsrådet Gustaf Sandström, justitierådet Dag Victor.

Enligt en lagrådsremiss den 12 februari 2002 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i brottsbalken.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Hedvig Trost.

Förslaget föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Frågan om människohandel har, som redovisas i remissen, under senare tid varit föremål för åtskillig uppmärksamhet i internationella sammanhang. Av särskild betydelse är ett tilläggsprotokoll till FN:s konvention om gränsöverskridande organiserad brottslighet i vilket åtgärder mot människohandel behandlas samt det utkast till EU-rambeslut om åtgärder för att bekämpa människohandel som nyligen förelagts riksdagen för godkännande. Klart är att en anpassning till dessa internationella instrument kommer att kräva ändringar i svensk strafflagstiftning. Av remissen framgår också att regeringen avser att så snart som möjligt lägga fram de förslag som kan visa sig behövas för en sådan anpassning.

I brottsbalken finns för närvarande en paragraf som i första hand tar sikte på just människohandel eller den s.k. slavhandeln särskilt med

kvinnor och barn. Enligt 4 kap. 3 § skall den som, genom olaga tvång eller vilseledande, föranleder att någon kommer i krigs- eller arbetstjänst eller annat sådant tvångstillstånd eller förmår någon att bege sig till eller stanna kvar på utrikes ort, där han eller hon kan befaras bli utsatt för förföljelse eller utnyttjad för tillfälliga sexuella förbindelser eller på annat sätt råka i nödläge, dömas för försättande i nödläge. Paragrafen omfattar inte de fall då någon förmås bege sig till Sverige för sådana ändamål, och den täcker inte heller fullt ut alla förfaranden som omfattas av de nämnda internationella instrumenten. Den överensstämmer emellertid nära med dessa såväl till sin uppbyggnad som till sitt innehåll. Det ligger därför nära till hands att anta att anpassningen till de internationella instrumenten i första hand kommer att ske genom ändringar i denna bestämmelse.

Det i remissen framlagda förslaget avser inte människohandel i allmänhet utan är begränsat till människohandel för sexuella ändamål. Att förslaget begränsats på detta sätt synes endast bero på att det inte ansetts föreligga beredningsunderlag för en allmän reglering. Att det skulle finnas skäl att reglera människohandel för sexuella ändamål på annat sätt än annan människohandel påstås inte i remissen. Vad som sägs talar tvärtom för att det är starkt önskvärt med en enhetlig reglering. Med hänsyn till de internationella instrumentens utformning förefaller det också svårt att tänka sig att de grundläggande rekvisiten skulle ges olika utformning för olika former av människohandel. Det framstår mot den bakgrunden som uppenbart att det fortsatta beredningsarbetet måste omfatta även människohandel för sexuella ändamål. Om det nu framlagda förslaget genomförs kan det alltså inte antas bli annat än en tillfällig reglering.

Även bortsett härifrån framstår förslaget inte som i alla hänseenden genomarbetat.

Regleringen föreslås bli placerad som en ny paragraf i 4 kap. närmast efter bestämmelsen om människorov i 1 §. Någon förklaring till denna placering lämnas inte i remissen. Det kan visserligen antas att den sammanhänger med den föreslagna straffskalan men det är, med beaktande av att även brott enligt 2 och 3 §§ kan bestraffas med 10 års fängelse, svårt att acceptera att man på sådan grund skall bryta den genomtänkta relation som nu föreligger mellan kapitlets inledande paragrafer. Om förslaget skulle genomföras i denna del bör i vart fall ändringar göras också i 2 och 3 §§ så att det klart framgår att det inte skall dömas för dessa brott i de fall då den föreslagna paragrafen är tillämplig.

Kvar står emellertid att de gärningar som omfattas av den föreslagna 4 kap. 1 a § i betydande utsträckning sammanfaller med gärningar som beskrivs i 3 §. Någon ändring i den paragrafen föreslås dock inte. Även om förslaget endast ses som en temporär lösning framstår det som i hög grad tveksamt om det är acceptabelt att medvetet till skapa en sådan formell dubbelreglering.

Lagrådet ställer sig också tveksamt till om rekvisiten i paragrafen fått en lyckad utformning. I vissa hänseenden används mycket obestämda rekvisit (som "otillbörligt" och "på liknande sätt") på ett sätt som i vart fall står i mindre god överensstämmelse med kraven på klar och tydlig strafflag. I andra fall används rekvisit (t.ex. "tar emot eller inhyser") som med användande av sedvanlig lagtolkningsmetod knappast torde täcka alla de förfaranden som avsetts bli kriminaliserade.

Det kan också ifrågasättas om det är lämpligt att, med avvikelse från vad som gäller enligt utkastet till rambeslut, inskränka straffansvaret till gränsöverskridande förfaranden. Detta gäller särskilt andra stycket som enligt förslaget inte skulle vara tillämpligt i förhållande till exem-

pelvis personer som kommit till Sverige som flyktingar. Sakligt sett förefaller det svårt att motivera en sådan ordning.

Härtill kommer att vikten av att beträffande människohandel tillgodose de intressen av samlad lagreglering, adekvata straffskalor och internationell enhetlighet som betonas i remissen närmast måste anses tala mot att genomföra en tillfällig partiell reform på ett begränsat område. Övervägande skäl synes tala för att införandet av ett särskilt straffansvar för människohandel bör anstå till dess ett beredningsunderlag som omfattar även frågan om anslutning till och genomförande av relevanta internationella instrument finns att tillgå.

Om det ändå bedöms som angeläget att snabbt införa en lagreglering på detta område, bör i vart fall de nu föreslagna bestämmelserna göras till föremål för ytterligare bearbetning med beaktande av de synpunkter som här anförts. Lagrådet finner det under dessa förhållanden inte nödvändigt att framföra detaljanmärkningar mot den föreslagna lagtexten.